

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
НУРЛАТ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
ИСКЕ ЧАЛЛЫ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ

КАРАР

№ 121

21 февраль 2020 ел

Иске Чаллы авыл жирлеге Советының «Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Иске Чаллы авыл жирлеге» муниципаль берәмлекендә бюджет процессы түрындагы нигезләмәне раслау хакында» 2019 елның 15 ноябрендәге 111 номерлы каарына үзгәрешләр керту түрүнда

«Россия Федерациясе Бюджет кодексына казначылык хезмәте күрсәту һәм казначылык түләүләре системасы өлешендә үзгәрешләр керту түрүнда» 2019 елның 27 декабрендәге 479-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә, Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Иске Чаллы авыл жирлеге Советы КАРАР ИТТЕ:

1. Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Иске Чаллы авыл жирлеге Советының «Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Иске Чаллы авыл жирлеге» муниципаль берәмлекендә бюджет процессы түрындагы нигезләмәне раслау түрүнда» 2019 елның 15 ноябрендәге 111 номерлы каары белән расланган «Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Иске Чаллы авыл жирлеге» муниципаль берәмлекендә бюджет процессы түрындагы нигезләмәгә, әлеге каарга кушымта нигезендә яңа редакциядә раслап, үзгәрешләр кертергә.

2. Әлеге каарны тубәндәгэ адрес буенча маҳсус мәгълүмат стендларында иғълан итәргә:

Татарстан Республикасы, Нурлат муниципаль районы, Иске Чаллы авылы, Ленин урамы, 6 нчы йорт;

Татарстан Республикасы, Нурлат муниципаль районы, Иске Чаллы авылы, Совет урамы, 40 нчы йорт;

Татарстан Республикасы, Нурлат муниципаль районы, Урта Чаллы авылы, Карл Маркс урамы, 12 нче йорт;

Татарстан Республикасы, Нурлат муниципаль районы, Тубән Чаллы авылы, Ленин урамы, 3А йорты, әлеге каарны Татарстан Республикасы рәсми хокукый мәгълүмат порталында, шул исәптән Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районының рәсми сайтында урнаштырырга.

4. Әлеге каарның үтәлешен контролльдә тотуны үз жаваплылыгында калдырам.

Татарстан Республикасы
Нурлат муниципаль районы
Иске Чаллы авыл жирлеге
Советы рәисе

И.Н. Захаров

«Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районының Иске Чаллы авыл жирлеге» муниципаль берәмлекендә бюджет процессы түрүнда нигезләмә

1 бүлек. Гомуми нигезләмәләр

Статья 1. Әлеге Нигезләмә белән жайга салына торган хокукий мәнәсәбәтләр

Авыл жирлегендә бюджет процессы түрүнда әлеге Нигезләмә Россия Федерациясе Конституциясе, Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Россия Федерациясе Салым кодексы, жирлек Уставы (алга таба - авыл жирлеге) нигезендә жирлек бюджетын төзү, карау, раслау, үтәү, аның үтәлешен контрольдә тоту барышында, шулай ук муниципаль бурыч алуларны гамәлгә ашыру һәм жирлекнең муниципаль бурычы белән идарә итү барышында бюджет хокук мәнәсәбәтләрен жайга сала.

Статья 2. Авыл жирлегендә бюджет хокук мәнәсәбәтләрен тормышка ашыруның хокукий нигезләре.

Бюджет хокук мәнәсәбәтләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы, әлеге Нигезләмә, Россия Федерациясе бюджет законнарының башка актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Статья 3. Әлеге Нигезләмәдә кулланыла торган төшенчәләр һәм терминнар

Әлеге Нигезләмәдә кулланыла торган төшенчәләр һәм терминнар Россия Федерациясе Бюджет кодексы белән билгеләнгән мәгънәдә кулланыла.

Статья 4. Жирлек бюджетының хокукий формасы.

Авыл жирлеге бюджеты авыл жирлеге Советы карары рәвешендә эшләнә һәм раслана (алга таба – авыл жирлеге Советы).

Жирлек бюджеты өч елга – чираттагы финанс елына һәм план чорына төzelә һәм раслана.

Жирлек бюджеты проектын формалаштыру Жирлекнең Башкарма комитеты (алга таба – авыл жирлеге башкарма комитеты) тарафыннан билгеләгән тәртиптә, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның таләпләре нигезендә кабул ителә торган хокукий актлары нигезендә башкарыла.

Статья 5. Жирлектә Россия Федерациясенең бюджет классификациясен куллану үзенчәлекләре

1. Жирлек бюджеты күрсәткечләренең жирлек бюджеты проектын төзегәндә, жирлек бюджетын үтәгәндә, аның үтәлеше түрүндагы хисапны формалаштырганда Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм бюджет-хокук мәнәсәбәтләрен жайга сала торган норматив хокукий актлар нигезендә жирлек бюджеты күрсәткечләренең Россия Федерациясе бюджет системасының башка дәрәҗәләрдәге бюджетлары белән чагыштыруын тәэмин итү максатларында кулланыла.

2. Жирлек бюджетын формалаштырганда, раслаганда һәм үтәгәндә бюджет керемнәренең баш администраторларының Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетлары арасында Россия Федерациясе бюджет законнарында билгеләнгән нормативлар нигезендә бүленә торган керемнәр буенча кодларының дәвамчанлыгы тәэмин ителә.

Статья 6. Бюджет процессы принциплары

Жирлекнең бюджет процессы Россия Федерациясе Бюджет кодексы белән билгеләнгән Россия Федерациясе бюджет системасы принципларына нигезләнә:

- бюджет системасының бердәмлеге;
- бюджетлар арасында керемнәр һәм чыгымнарны һәм дефицитларны финанслау чыганакларын бүлү;
- бюджетларның мөстәкыйльлеге;
- керемнәр, чыгымнар һәм бюджет кытлыкларын финанслау чыганаклары чагылышының тулылығы;
- баланслылығы;
- бюджет чарапарын куллануның нәтижәлелеге;
- бюджет чыгымнарын гомуми (жыелма) каплау;
- ачыклык;
- бюджетның дөреслеге;
- бюджет акчаларының адреслары һәм максатчан характеристы;
- чыгымнар буенча;
- кассаның бердәмлеге.

Статья 7. Жирлектә бюджет процессының төп этаплары

Жирлектә бюджет процессы түбәндәге этапларны үз эченә ала:

- чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлекнең социаль-икътисадый үсеше фаразларын, чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет һәм салым сәясәтенен төп юнәлешләрен эшләү;
- бюджет проектын төзү;
- бюджетны карау һәм раслау;
- жирлек бюджеты үтәлеше;
- бюджет турында карага үзгәрешләр һәм естәмәләр керту;
- бюджет үтәлеше турындагы хисапны раслау;
- муниципаль финанс контролен гамәлгә ашыру.

Финанс елы календарь елына туры килә һәм 1 гыйнвардан 31 декабрьгә кадәр дәвам итә.

Статья 8. Бюджет процессында катнашучылар

Жирлектә бюджет процессында катнашучылар булып түбәндәгеләр торалар:

- Жирлек Советы;
- Жирлек башлыгы;
- Авыл жирлеге башкарма комитеты;
- Жирлекнең ревизия комиссиясе;
- бюджет акчаларын баш бүлүчеләр (бүлүчеләр);
- бюджет акчаларын алучылар;
- бюджет керемнәренең Баш администраторлары (администраторлары);
бюджет кытлыгын финанслау чыганакларының Баш администраторлары (администраторлары);

Статья 9. Бюджет процессында катнашучыларның бюджет вәкаләтләре

1. Жирлек Советы:

- жирлек бюджетын һәм аның үтәлеше турында хисапларны карый һәм раслый;
- жирлек бюджеты үтәлешен контролъдә тотуны оештыра;

-Россия Федерациясе Бюджет кодексы, "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, Россия Федерациясенең һәм Татарстан Республикасының башка норматив хокукий актлары, жирлек уставы, әлеге Нигезләмә нигезендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

Россия Федерациясе Конституциясендә, Россия Федерациясе Бюджет кодексында, Россия Федерациясенең һәм Татарстан Республикасының башка норматив хокукий актларында билгеләнгән бюджет мәсьәләләре буенча компетенция чикләрендә, аның вәкаләтләрен тәэммин итү өчен жирлек башкарма комитеты тарафыннан барлык кирәkle мәгълүмат бирелергә тиеш.

2. Авыл жирлеге башкарма комитеты жирлек бюджеты проектын төзүне тәэммин итә, аны кирәkle документлар һәм материаллар белән тәэммин итә, авыл жирлеге Советына раслауга кертә, жирлек бюджетының үтәлешен һәм бюджет хисаплылыгын төзүне тәэммин итә, авыл жирлеге Советына раслауга хисап бирә, Муниципаль бурыч белән идарә итүне тәэммин итә, Россия Федерациясе Бюджет кодексы, әлеге Нигезләмә һәм (яисә) алар нигезендә кабул ителә торган бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга сала торган муниципаль хокукий актлар белән билгеләнгән башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

4. Жирлекнең ревизия комиссиясе тубәндәгеләрне башкара:

- бюджет акчаларын куллануның нәтижәлелеген һәм нәтижәлелеген билгеләүгә юнәлдерелгән нәтижәлелек аудиты;
- бюджет турындагы каарлар проектларына, бюджет законнарының башка норматив хокукий актларына, шул исәптән бюджет күрсәткечләренең (параметларының һәм характеристикаларының) нигезләнгәнлегенә экспертиза;
- муниципаль программаларга экспертиза;
- бюджет процессын анализлау һәм мониторинглау, бюджет үтәлеше турында хисап буенча тикшерүләр һәм бәяләмәләр әзерләү, шулай ук бюджет процессында ачыкланган житешсезлекләрне бетерү һәм аны камилләштерү буенча тәкъдимнәр әзерләү буенча;
- әчке финанс тикшерүе һәм әчке финанс аудитының бюджет чараларын Баш администраторлары тарафыннан гамәлгә ашыруны камилләштерү буенча тәкъдимнәр әзерләү;

5. Бюджет акчаларын баш бүлүче:

расланган бюджет ассигнованиеләре һәм бюджет йөкләмәләре лимитлары нигезендә бюджет акчаларын файдалануның нәтижәлелеген, адреслылыгын һәм максатчан хәрактерын тәэммин итә;

үзенә буйсынган бюджет акчаларын алучылар һәм бүлүчеләр исемлеген төзи;

бюджетның тиешле чыгымнарын планлаштыруны гамәлгә ашыра, бюджет ассигнованиеләрен нигезләүне тәшкил итә;

бюджет йөкләмәләре лимитларын формалаштыру һәм үзгәрту буенча тәкъдимнәр кертә;

җыелма бюджет язмасын Формалаштыру һәм үзгәрту буенча тәкъдимнәр кертә;

казна учреждениеләре булып торучы бюджет акчаларын алучыларның ведомство буйсынуындагы бюджет сметаларын раслау тәртибен билгели;

муниципаль биремнәрне формалаштыра, раслый һәм контролльдә tota;

максатчан билгеләнеше булган бюджетара субсидияләр, субвенцияләр һәм башка бюджетара трансферлар, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексы белән билгеләнгән башка субсидияләр һәм бюджет инвестицияләре, аларны биргәндә билгеләнгән шартларның, максатларның һәм тәртипнәң үтәлешен тәэммин итә;

бюджет акчаларын баш бүлүченең бюджет хисабын формалаштыра;

муниципаль берәмлек исеменнән аңа буйсынган бюджет акчаларын алучыларның акчалата йөкләмәләре буенча җавап бирә;

Россия Федерациясе Бюджет кодексында, әлеге Нигезләмәдә һәм алар нигезендә кабул ителә торган бюджет хокук мәнәсәбәтләрен җайга сала торган муниципаль хокукий актларда билгеләнгән башка бюджет вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

6. Бюджет акчаларын бүлүче:

- бюджетның тиешле чыгымнарын планлаштыра;
- бюджет ассигнованиеләрен, бюджет йөкләмәләре лимитларын ведомство буйсынуындагы бюджет средстволарын бүлүчеләргә һәм (яки) алучыларга бүлә һәм бюджетның тиешле өлешен үти;
- бюджет акчаларын баш бүлүчегә бюджет язмасын формалаштыру һәм үзгәрту буенча тәкъдимнәр кертә;
- максатчан билгеләнеше булган бюджетара субсидияләр, субвенцияләр һәм башка бюджетара трансфертлар, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексы белән билгеләнгән башка субсидияләр һәм бюджет инвестицияләре, аларны биргәндә билгеләнгән шартларның, максатларның һәм тәртипнең үтәлешен тәэммин итә;
- бюджет акчаларын тиешле баш бүлүче тарафыннан билгеләнгән очракта һәм тәртиптә бюджет акчаларын баш бүлүченең аерым бюджет вәкаләтләрен гамәлгә ашыра, аның карамагында булган;

7. Бюджет акчаларын аучы түбәндәге бюджет вәкаләтләренә ия:

- бюджет сметасын төзи һәм башкара;
- бюджет йөкләмәләренең һәм (яисә) бюджет ассигнованиеләре лимитлары чикләрендә бюджет йөкләмәләрен кабул итә һәм (яисә) башкара;
- үзендә каралган бюджет ассигнованиеләрен куллануның нәтижәлелеген, максатчан характерын тәэммин итә;
- бюджет акчаларын баш бүлүчегә (бүлүчегә) бюджет язмасын үзгәрту буенча тәкъдимнәр кертә;

бюджет исәбен алып бара (бюджет исәбен алып баруны тәэммин итә) яки кипешү нигезендә әлеге вәкаләтне бүтән учреждениегә (үзәкләштерелгән бухгалтериягә) тапшыра;

- бюджет акчаларын баш бүлүчегә (бүлүчегә) бюджет Хисабын формалаштыра (формалаштыруны тәэммин итә) һәм тапшыра;

- Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм аның нигезендә кабул ителгән бюджет хокук мәнәсәбәтләрен җайга салучы хокукий актларда, әлеге Нигезләмәдә билгеләнгән башка вәкаләтләрне башкара.

Статья 10. Бюджет керемнәре

1. Жирлек бюджеты керемнәре Россия Федерациясенең бюджет законнары, салымнар һәм жыемнар турындагы Россия Федерациясе законнары һәм башка мәжбүри түләүләр турындагы законнар нигезендә формалаша.

2. Авыл жирлеге Советының жирле салымнар турындагы каарларга, бюджет хокук мәнәсәбәтләрен җайга салучы, чираттагы финанс елында һәм план чорында үз көченә керә торган жирле бюджетларның керемнәрен үзгәртүгә китерә торган каарларга үзгәрешләр кертү турында каарлары чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турында каар проектын керткәнчегә кадәр 10 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

Статья 11. Бюджет чыгымнары

1. Бюджет чыгымнарын формалаштыру Федераль дәүләт хакимиите органнары, Россия Федерациисе субъектлары дәүләт хакимиите органнары һәм жирле үзидарә органнары вәкаләтләрен бүлешүгә бәйле чыгым йөкләмәләре нигезендә гамәлгә ашырыла, аларны үтәу Россия Федерациисе законнары нигезендә чираттагы финанс елында һәм план чорында бюджет, Бикуле авыл жирлеге муниципаль берәмлеге акчалары исәбеннән башкарылырга тиеш.

Статья 12. Резерв фонды

Жирлек бюджетының чыгым өлешендә жирлек Башкарма комитетының Резерв фондын булдыру каралырга мөмкин.

Жирлек Башкарма комитетының Резерв фонды бюджет турындагы каар белән билгеләнә һәм чыгымнарын гомуми күләме каары белән расланган 3 проценттан да артмаска тиеш.

Резерв фонды акчаларын тоту тәртибе жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан раслана.

Жирлек башкарма комитетының Резерв фондының бюджет ассигнованиеләреннән файдалану турындагы хисап жирлек бюджеты үтәлеше турында квартал саен һәм еллык хисапларга күшүп бирелә.

Статья 13. Муниципаль ихтыяжлар өчен товарлар китерүгә, эшләр башкаруга, хезмәтләр күрсәтүгә заказлар урнаштыру

1. Дәүләт һәм муниципаль ихтыяжлар өчен товарлар китерүгә, эшләр башкаруга, хезмәтләр күрсәтүгә заказлар урнаштыру Россия Федерациисе законнары нигезендә башкарыла.

2. Муниципаль контрактлар, Россия Федерациисе Бюджет кодексының 72 статьясындағы 3 пунктында билгеләнгән очраклардан тыш, бюджет йөкләмәләре лимитлары чикләрендә төзелә һәм түләнә.

Статья 14. Бюджет кытлыгы

1. Чираттагы финанс елына һәм план чорының һәр елына жирлек бюджеты кытлыгы, әлеге статьяның 2 пунктында билгеләнгән чикләүләрне үтәп, жирлек бюджеты турында каар белән билгеләнә.

2. Жирлек бюджеты кытлыгы, кире кайтарылмый торган түләүләрнең һәм (яки) түләүләрнең өстәмә нормативлары буенча салым керемнәренең расланган күләменең исәпкә алмыйча, жирле бюджет керемнәренең расланган гомуми еллык күләменең 10 проценттан артмаска тиеш.

Жирлеккә карата Россия Федерациисе Бюджет кодексының 136 статьясындағы 4 пунктында кааралган чараплар гамәлгә ашырылган очракта, жирлек бюджеты кытлыгы, кире кайтарылмый торган түләүләрнең һәм (яки) түләүләрнең өстәмә нормативлары буенча салым керемнәренең расланган күләменең исәпкә алмыйча, жирлек бюджеты керемнәренең расланган еллык гомуми күләменең 5 процентыннан артмаска тиеш.

Жирлек бюджеты турында Совет каары белән жирлек милкендәге акцияләр сатудан һәм капиталда катнашуның башка рәвешләреннән керемнәр кытлыгын финанслау чыганаклары составында расланган һәм (яисә) жирлек бюджеты акчаларын исәпкә алу счетларында калган акчалар кимегән очракта, жирлек бюджеты кытлыгы әлеге пунктта

билгелөнгөн чикләулөрне узып китәргә һәм жирлек бюджеты акчаларын исәпкә алу счетларында калган акчаларны киметергә мөмкин.

3. Еллық хисап күрсәткечләре буенча барлыкка килгән жирлек бюджеты кытлығы әлеге статьяның 2, 2 пунктларында билгелөнгөн чикләулөргө туры килергә тиеш.

Статья 15. Жирлек бюджеты кытлығын финанслау чыганаклары

Жирлек бюджеты кытлығын эчке финанслау чыганаклары составына кертелә:

номиналь хакы Россия Федерациясе валютасында курсәтелгән муниципаль кыйммәтле көгазыләрне урнаштырудан кергән акчалар һәм аларны түләүгә юнәлдерелгән акчалар арасындагы аерма;

жирлек тарафыннан Россия Федерациясе валютасында кредит оешмаларының җәлеп ителгән һәм түләнгән кредитлары арасындагы аерма;

жирлек тарафыннан Россия Федерациясе валютасында жәлеп ителгән һәм түләнгән бюджет кредитлары арасындагы аерма жирлек бюджетына һәм Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетлары тарафыннан бирелгән бюджет кредитлары арасындагы аерма;

тиешле финанс елы дәвамында жирле бюджет акчаларын исәпкә алу счетларында калган акчаларны үзгәрту;

жирлек бюджеты кытлығын эчке финанслауның бүтән чыганаклары.

Жирлек бюджеты кытлығын эчке финанслауның бүтән чыганаклары составына кертелә:

жирлек милкендә булган акцияләр һәм капиталда катнашуның башка рәвешләре сатудан керемнәр;

жирлек бюджеты акчалары буенча курс аермасы;

муниципаль гарантияләрне Гарант тарафыннан үтәү гарантның принципалга карата регресс таләбе хокуку барлыкка килүгә китерсә йә бенефициарның принципалга карата таләп хокуку гарантка бирелүгә бәйле булса, Россия Федерациясе валютасында жирлек гарантияләрен үтәүгә жибәрелә торган акчалар күләме;

жирлекнең башка бурыч йөкләмәләрен түләүгә Россия Федерациясе валютасында жибәрелә торган акчалар күләме;

юридик затларга жирлек бюджетыннан бирелгән бюджет кредитларын кире кайтарудан алынган акчалар һәм юридик затларга Россия Федерациясе валютасында бирелгән бюджет кредитлары суммасы арасындагы аерма;

жирлек бюджетыннан Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларына бирелгән бюджет кредитлары суммасы белән Россия Федерациясе валютасында бирелгән бюджет кредитлары арасындагы аерма;

жирлек бюджеты акчаларын исәпкә алу буенча бердәм счеттан күчерелгән акчалар һәм жирлек бюджеты акчаларын исәпкә алу буенча бердәм счетка күчерелгән акчалар арасындагы аерма жирлек бюджеты акчаларын исәпкә алу буенча бердәм счетта калган акчалар белән идарә итү операцияләре үткәргәндә.

Жирлек бюджетының бердәм счетында калдыклар белән идарә итү операцияләре составына жирлекнең гамәлгә куючысы һәм шәхси счетлары Россия Федерациясе законнары нигезендә жирлекнең финанс-бюджет Палатасында ачылган оешмаларны җәлеп итү һәм кире кайтару кертелә.

Жирлек бюджеты кытлығын тышкы финанслау чыганаклары составына кертелә:

Россия Федерациясеннән чит ил валютасында җәлеп ителгән һәм жирлек тарафыннан максатчан чит ил кредитларын куллану кысаларында бирелгән бюджет кредитлары арасындагы аерма;

муниципаль гарантияләрне Гарант тарафыннан үтәү гарантның принципалга карата рөгресс таләбе хокуки барлыкка килүгө китерсө, максатчан чит ил кредитларын куллану кысаларында Россия Федерациясе тарафыннан бирелгән чит ил валютасында муниципаль гарантияләрне үтәүгә жибәрелә торган акчалар құләме»;

Статья 16. Жирлекнең муниципаль бурычы структурасы

Жирлекнең бурыч йөкләмәләре йөкләмәләр рөвешендә булырга мөмкин:

1) жирлекнең кыйммәтле кәгазыләрене (муниципаль кыйммәтле кәгазыләргө);

2) Россия Федерациясе валютасында Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан жирле бюджетка жәлеп ителгән бюджет кредитлары;

3) максатчан чит ил кредитларын куллану кысаларында Россия Федерациясеннән чит ил валютасында жәлеп ителгән бюджет кредитлары;

4) жирлек тарафыннан кредит оешмаларыннан Россия Федерациясе валютасында жәлеп ителгән кредитлар;

5) Россия Федерациясе валютасында белдерелгән жирлек гарантияләре (муниципаль гарантияләр);

6) максатчан чит ил кредитларын куллану кысаларында Россия Федерациясе Чит ил валютасында бирелгән муниципаль гарантияләргө;

7) Россия Федерациясе Бюджет кодексы гамәлгә көргөнче барлыкка килгән һәм муниципаль бурычка көртелгән бүтән бурыч йөкләмәләре буенча.

Муниципаль бурыч құләменә көртелә:

1) муниципаль кыйммәтле кәгазыләр буенча бурычның номиналь суммасы;

2) Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан жирле бюджетка жәлеп ителгән бюджет кредитлары буенча төп бурыч құләме;

3) жирлек тарафыннан кредит оешмаларыннан жәлеп ителгән кредитлар буенча төп бурыч құләме;

4) муниципаль гарантияләр буенча йөкләмәләр құләме;

5) жирлекнең түләнмәгән бүтән бурыч йөкләмәләре құләме.

Муниципаль эчке бурыч құләменә көртелә:

1) йөкләмәләре Россия Федерациясе валютасында белдерелгән муниципаль кыйммәтле кәгазыләр буенча бурычның номиналь суммасы;

2) йөкләмәләре Россия Федерациясе валютасында белдерелгән Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан жирле бюджетка жәлеп ителгән бюджет кредитлары буенча төп бурыч құләме;

3) йөкләмәләре Россия Федерациясе валютасында белдерелгән кредит оешмаларыннан жирлек тарафыннан жәлеп ителгән кредитлар буенча төп бурыч құләме;

4) Россия Федерациясе валютасында белдерелгән муниципаль гарантияләр буенча йөкләмәләр құләме;

5) жирлекнең түләнмәгән бүтән бурыч йөкләмәләре құләме Россия Федерациясе валютасында.

Муниципаль тышкы бурыч құләменә көртелә:

1) максатчан чит ил кредитларын куллану кысаларында Россия Федерациясеннән жәлеп ителгән чит ил валютасындагы бюджет кредитлары буенча төп бурыч құләме;

2) максатчан чит ил кредитларын куллану кысаларында жирлек тарафыннан бирелгән чит ил валютасындагы муниципаль гарантияләр буенча йөкләмәләр құләме.

Жирлекнең бурыч йөкләмәләре кыска вакытлы (бер елдан кимрәк), уртacha сроклы (бер елдан биш елга кадәр) һәм озак сроклы (биш елдан алып 10 елга кадәр) булырга мөмкин.

Статья 17. Жирлекнең Россия Федерациясе валютасында белдерелгән бурыч йөкләмәләрен туктату һәм аларны муниципаль бурычтан төшереп калдыру

1. Россия Федерациисе валютасында белдерелгән муниципаль бурыч йөклөмәсе түләүгө тапшырылмаган очракта (жирлекнең вәкиллекле органының муниципаль хокукый актларында башкасы каралмаган булса, Муниципаль бурыч йөклөмәсе шартларында каралған түләү датасыннан соң килүче датадан соң өч ел эчендә әлеге йөклөмә тулысынча тұктатылған дип санала һәм муниципаль бурычтан төшереп калдырыла.

Жирлекнең муниципаль гарантияләр буенча бурыч йөклөмәләре Россия Федерациисе валютасында вакыйгалар (шартлар) килгәндә тулысынча тұктатылған дип санала һәм күрсәтелгән вакыйгалар (шартлар) турында белешмәләр житкәнгә (килеп житүгә) карап, муниципаль бурычтан төшереп калдырыла.

2. Жирле администрация әлеге статьяның 1 пункттындагы беренче абзацында күрсәтелгән сроклар үткәннән соң Россия Федерациисе валютасында белдерелгән муниципаль бурыч йөклөмәләрен муниципаль бурычтан төшереп калдыру турында муниципаль хокукый акт чыгара.

3. Муниципаль бурычтан төшереп калдыру Россия Федерациисе валютасында белдерелгән муниципаль бурыч йөклөмәләре төрләре буенча муниципаль бурыч күләмен жирле бюджет қытлығын финанслау чыганакларында исәптән төшерү суммасын өзгөртүп калдыру турында муниципаль хокукый акт чыгара.

4. Әлеге статьяның 1 пункттындагы беренче абзацының, 2 һәм 3 пункттарының гамәлдә булуы кредит килемешүләре буенча йөклөмәләргә, Россия Федерациисе, Россия Федерациисе субъектлары һәм башка муниципаль берәмлекләр алдында муниципаль бурыч йөклөмәләренә қагылмый.

5. Муниципаль бурычтан реструктурлаштырылған, шулай ук түләнгән (сатып алынған) муниципаль бурыч йөклөмәләрен төшереп калдыру Россия Федерациисе Бюджет кодексының 105 һәм 113 статьялары нигезлөмәләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

6. Муниципаль кыйммәтле кәгазьләрне, Россия Федерациисе законнарында каралған бүтән операцияләр алмашу нәтижәсендә алынған (алмашу нәтижәсендә алынған) муниципаль кыйммәтле кәгазьләрне, түләү датасы башланғанчы, эмиссия шартлары нигезендә, эмитацияләгән орган тарафыннан тулысынча сатып алынған (алынған) чыгару күрсәтелгән орган карары буенча вакытыннан алда түләнгән дип танылырга мөмкин.

Муниципаль кыйммәтле кәгазьләр эмитенты, Россия Федерациисе законнарында каралған бүтән операцияләр алмашу нәтижәсендә алынған (алынған) муниципаль кыйммәтле кәгазьләр буенча йөклөмәләрне түләү датасы житкәнчегә кадәр үтәу дип танырга хокуклы.

Статья 18. Муниципаль бурыч алулар

1. Жирлек исеменнән муниципаль кыйммәтле кәгазьләр урнаштыру юлы белән һәм Россия Федерациисе бюджет системасының башка бюджетларыннан һәм кредит оешмаларыннан кредитлар рәвешендә заем акчаларын жирле бюджетка жәлеп иту аңлашила, алар буенча жирлекнең бурыч йөклөмәләре Россия Федерациисе валютасында белдерелгән заемчы буларак барлыкка килә.

2. Жирлекнең муниципаль тышкы бурыч алулары астында, Россия Федерациисе тарафыннан максатчан чит ил кредитларын куллану қысаларында, федераль бюджеттан жирле бюджетка кредитлар жәлеп иту аңлашила, алар буенча жирлекнең чит ил валютасында белдерелгән бурыч йөклөмәләре барлыкка килә.

3. Муниципаль тышкы бурыч алулар чираттагы финанс елына һәм план чорына Россия Федерациисенең Дәүләт тышкы бурыч алулары программасына көртөлгөн проектларны финанслау максатларында гамәлгә ашырыла.

4. Россия Федерациисе Бюджет кодексы һәм жирлек уставы нигезендә жирлек исеменнән муниципаль бурыч алуларны гамәлгә ашыру хокуки жирле администрация (жирлекнең башкарма-боеру органы) карамагында.

5. Муниципаль қыйммәтле кәгазьләр урнаштыру түбәндәге шартларны үтәгәндә жирлек тарафыннан башкарыла:

1) жирлекнең бурыч йөкләмәләре буенча кичектерелгән бурычлары булмау;

2) жирлек тарафыннан кредит рейтинги Россия Федерациисе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә торган дәрәҗәдән ким булмаган, исемлекләре Россия Федерациисе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә торган юридик затларның рейтинг гамәлләрен гамәлгә ашыручы бер яисә берничә заттан алынган.

6. Авыл жирлеге, аны Россия Федерациисе Бюджет кодексының 107 статьясы һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексының 311 статьясы нигезендә бурыч тотрыклылығының уртacha дәрәҗәсе булган заемчылар төркеменә керткән очракта, Муниципаль бурыч алулар башкарырга, Россия Федерациисе Бюджет кодексының 107 статьясындагы 5 пунктында каралган жирлекнең бурыч тотрыклылығы күрсәткечләре зурлығын арттыруга китерә торган күләмнәрдә муниципаль гарантияләр бирергә хокуклы түгел.

7. Россия Федерациисе Бюджет кодексының 107 статьясы һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексының 31 статьясы нигезендә бурыч тотрыклылығының уртacha дәрәҗәсе булган заемчылар төркеменә кергән очракта, муниципаль бурыч алуларны гамәлгә ашырырга, муниципаль гарантияләрне бары тик чираттагы финанс елына һәм план чорына (чираттагы финанс елына) муниципаль гарантияләрне, шулай ук күрсәтелгән программаларга үзгәрешләр Татарстан Республикасы Финанс министрлығы белән килештерелгән очракта гына бирергә хокуклы.

8. Авыл жирлеге, аны Россия Федерациисе Бюджет кодексының 107 статьясы һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексының 31 статьясы нигезендә бурыч тотрыклылығы түбән булган заемчылар төркеменә керткән очракта, Муниципаль бурыч алулар башкарырга, Россия Федерациисе Бюджет кодексының 107 статьясындагы 5 пунктында каралган жирлекнең бурыч тотрыклылығы күрсәткечләре зурлығын арттыруга китерә торган күләмнәрдә муниципаль гарантияләр бирергә хокуклы түгел.

9. Авыл жирлеге, Россия Федерациисе Бюджет кодексының 107 статьясы һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексының 31 статьясы нигезендә, бурыч тотрыклылығы түбән булган заемчылар төркеменә кергән очракта, кредит оешмаларыннан кредитлар рәвешендә һәм жирлекнең қыйммәтле кәгазьләрен рефинанслау максатларында гына, шулай ук жирлекнең түләү сәләтен торғызу планы кысаларында бирелгән максатчан бюджет кредитлары рәвешендә, Россия Федерациисе Бюджет кодексының 107 статьясындагы 9 пунктында һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексының 31 статьясындагы 7 пунктында каралган жирлекнең түләү мәмкинлеген торғызу планы кысаларында бирелгән максатчан бюджет кредитлары рәвешендә муниципаль эчке бурыч алуларны гамәлгә ашырырга хокуклы.

10. Россия Федерациисе Бюджет кодексының 107 статьясы һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексының 31 статьясы нигезендә бурыч тотрыклылығы түбән булган заемчылар төркеменә кертелгән очракта, муниципаль тышкы бурыч алуларны гамәлгә ашырырга һәм муниципаль гарантияләрне чит ил валютасында бирергә хокуклы түгел.

11. Россия Федерациисе Бюджет кодексының 107 статьясы һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексының 31 статьясы нигезендә бурыч тотрыклылығы түбән булган заемчылар төркеменә кергән очракта, муниципаль эчке бурыч алуларны гамәлгә ашырырга, муниципаль гарантияләрне Россия Федерациисе валютасында бары тик чираттагы финанс елына һәм план чорына (чираттагы финанс елына) Россия Федерациисе валютасында муниципаль эчке бурыч алулар, муниципаль гарантияләр программаларын Татарстан Республикасы Финанс министрлығы тарафыннан килештерелгән очракта гына бирергә хокуклы.

12. Жирлекнен Россия Федерациисе бюджет системасының башка бюджетларыннан максатчан бюджет кредитлары буенча Россия Федерациисе Бюджет кодексының 107 статьясындағы 9 пунктында каралған йөклөмәләрне реструктуризацияләүне үткәру рәхсәт ителми.

Статья 19 Чит ил валютасында күчеп утыру белән гарантияләр бирү үзенчәлекләре

1. Жирлек Россия Федерациисенән чит ил валютасында бурыч алуларны гамәлгә ашырырга, Россия Федерациисенә чит ил валютасында өченче затларның йөклөмәләре буенча гарантияләрне Россия Федерациисе тарафыннан жәлеп ителгән максатчан чит ил кредитларын куллану қысаларында гына, Россия Федерациисе Бюджет кодексының 103 статьясындағы 25 пункты нигезләмәләрен исәпкә алып бирергә хокуклы.

Статья 20. Муниципаль бурыч алуларның инч чик күләме

1. Тиешле финанс елына муниципаль бурыч алуларның инч чик күләме астында тиешле финанс елына муниципаль эчке һәм тышкы бурыч алулар программалары буенча жирле бюджетка акча жәлеп итүнен жыелма күләме аңлашыла.

2. Жирле бюджетка акча жәлеп иту күләмнәре чираттагы финанс елына һәм план чорына (чираттагы финанс елына) муниципаль эчке һәм тышкы бурыч алулар программалары белән билгеләнә, һәм тиешле финанс елында акчаларны жәлеп итүнен гомуми суммасы жирле бюджет кытлыгын финанслауга жибәрелә торган акчаларның гомуми суммасыннан һәм Россия Федерациисе Бюджет кодексының 103 һәм 104 статьялары нигезләмәләрен исәпкә алып, тиешле финанс елына жирлекнен бурыч йөклөмәләрен түләү күләмнәреннән артмаска тиеш.

3. Хисап финанс елында жирлекнен бурыч алуларының гомуми суммасы жирле бюджет кытлыгын финанслауга юнәлдерелгән акчаларның гомуми суммасыннан һәм хисап финанс елы йомгаклары буенча жирлекнен бурыч йөклөмәләрен түләү күләмнәреннән артып киткән очракта, курсәтелгән артык суммасында жирле бюджет акчаларының калган өлешләре агымдагы финанс елында бурыч алуларның инч чик күләмен қыскартып, Россия Федерациисе Бюджет кодексының 96 статьясында каралған максатларга юнәлдерелергә тиеш.

Статья 21. Муниципаль эчке һәм тышкы бурычның югары чикләре һәм жирлекнен бурыч тотрыклылығы курсәткечләренең инч чик курсәткечләре

1. Жирле бюджет турындагы карап белән, чираттагы финанс елыннан һәм план чорының һәр елыннан соң килә торган елның 1 гыйнварына (чираттагы финанс елыннан соң килә торган елның 1 гыйнварына) муниципаль бурычның инч югары чиген, шул исәптән Россия Федерациисе валютасындағы муниципаль гарантияләр, чит ил валютасындағы муниципаль гарантияләр буенча бурычның инч югары чиген (жирлекнен чит ил валютасындағы муниципаль гарантияләр буенча йөклөмәләре булганда) курсәтеп, муниципаль эчке бурычның, муниципаль бурычның инч югары чикләре билгеләнә.

2. Муниципаль эчке бурычның, муниципаль тышкы бурычның инч югары чикләре (жирлекнен чит ил валютасындағы йөклөмәләре булганда) әлеге статьяның 4 һәм 5 пунктларында билгеләнгән чикләүләрне үтәгендә билгеләнә.

3. Чираттагы финанс елына һәм план чорына (чираттагы финанс елына) жирле бюджет турындагы карап белән расланган түләүсез түләүләрнең һәм (яисә) физик затлар кеременә салымнан түләүләрнең өстәмә нормативлары буенча салым керемнәре керемнәренең расланган күләмен исәпкә алмыйча, жирле бюджет керемнәренең гомуми күләмнәннән (чираттагы финанс елына һәм план чорына) муниципаль бурыч күләме, физик затлар кеременә салымнан түләүләрнең өстәмә нормативлары буенча салым

көрөмнәренең расланган күләмен исәпкә алмыйча, жирле бюджет көрөмнәренең гомуми күләменнән (чираттагы финанс елына) артмаска тиеш.

Жирлеккә карата Россия Федерациясе Бюджет кодексының 136 статьясындагы 4 пунктында карапланған чаралар кулланылған очракта, бурыч күләме, кире кайтарылмый торған түләүләрнең һәм (яисә) физик заттар көрөмнә салымнан түләүләрнең өстәмә нормативлары буенча салым көрөмнәрен расланган күләмен исәпкә алмыйча, чираттагы финанс елына һәм план чорына (чираттагы финанс елына) жирле бюджет турындагы карап белән расланган гомуми күләменең 50 проценттан артмаска тиеш.

4. Муниципаль бурычка хезмәт күрсәту чыгымнары күләме, түбәндәге таләпләрне утәгендә, жирле бюджет турындагы карап белән раслана:

1) чираттагы финанс елында һәм план чорында (чираттагы финанс елында) муниципаль бурычка хезмәт күрсәту чыгымнары күләме чираттагы финанс елына һәм план чорына Татарстан Республикасы бюджеты турында Татарстан Республикасы законы яисә чираттагы финанс елына һәм план чорына (чираттагы финанс елына) жирле бюджет турында карап белән расланган тиешле бюджет чыгымнарының гомуми күләменең 10 процентыннан артмаска тиеш, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан бирелә торған субвенцияләр исәбеннән гамәлгә ашырыла торған чыгымнары күләменнән;

2) Чираттагы финанс елында һәм план чорында (чираттагы финанс елында) чираттагы финанс елының 1 гыйнварына барлыкка килгән муниципаль бурычны түләү һәм аларга хезмәт күрсәту буенча түләүләрнең еллык суммасы чираттагы финанс елына һәм план чорына (чираттагы финанс елына) жирле бюджет турында карап белән расланган жирле бюджетның салым, салым булмаган көрөмнәренең һәм Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан дотацияләрнең гомуми күләменнән 20 проценттан артмаска тиеш; күрсәтелгән нисбәтне исәпләгендә чираттагы финанс елыннан һәм план чорыннан соң килүче елның 1 гыйнварыннан соң килүче елның һәм план чорының һәр елыннан соң.

Статья 22. Чит ил валютасында муниципаль гарантияләр программы

1. Чит ил валютасындагы муниципаль гарантияләр программы чираттагы финанс елында һәм план чорында бирелә торған муниципаль гарантияләрнең чит ил валютасындагы исемлеге, түбәндәге белешмәләрне күрсәтеп, үз эченә ала:

1) гарантиянен һәр юнәлеше (максатлары), категорияләре (төркемнәре) һәм (яисә) принципалларның һәр юнәлеше (максатлары) буенча гарантияләр күләмен күрсәтеп гарантияләү юнәлешләре (максатлары);

2) гарантияләр һәм алар тарафыннан тәэммин ителә торған йөкләмәләр буенча йөкләмәләр валютасы;

3) гарантияләрнең гомуми күләме;

4) гарантның принципалларга карата регресс таләбе хокуку булу (булмау);

5) гарантияләрне бирү һәм үтәүнең башка шартлары.

2. Муниципаль гарантия муниципаль гарантия белән тәэммин ителә торған йөкләмәләр белдерелгән валютада бирелә һәм үтәлә.

3. Чит ил валютасындагы муниципаль гарантияләр программы бюджет турындагы тиешле карага күшүмтә булып тора»;

Статья 23. Муниципаль тышкы бурыч алулар программы

1. Чираттагы финанс елына һәм план чорына (чираттагы финанс елына) муниципаль тышкы бурыч алулар программы чираттагы финанс елына һәм финанс елында) чит ил максатчан кредитларын һәм (яисә) чит ил валютасында түләнә торған максатчан чит ил кредитларын куллану кысаларында федераль бюджеттан чит ил валютасында жирле бюджетка җәлеп ителә торған бюджет кредитлары исемлегеннән гыйбарәт

2. Муниципаль тышкы бурыч алулар программы белән билгеләнә:

1) чираттагы финанс елында һәм план чорында (чираттагы финанс елында) федераль бюджеттан чит ил максатчан кредитларын куллану қысаларында чит ил валютасында жәлеп ителә торган бюджет кредитлары буенча (чираттагы финанс елында) жирле бюджетка акча жәлеп итү құләме һәм килеп туган бурыч йөкләмәләрен түләү сроклары;

2) чираттагы финанс елында һәм план чорында (чираттагы финанс елында) жирлекнең максатчан чит ил кредитларын куллану қысаларында федераль бюджеттан чит ил валютасында жирле бюджетка жәлеп ителгән бюджет кредитлары буенча барлыкка килгән бурыч йөкләмәләрен түләү құләме.

3. Чираттагы финанс елына һәм план чорына (чираттагы финанс елына) муниципаль тышкы бурыч алулар программысы чираттагы финанс елына һәм план чорына (чираттагы финанс елына) жирле бюджет түрүндагы каарга күшымта булып тора.

Статья 24. Муниципаль эчке бурыч алулар программысы

1. Чираттагы финанс елына һәм план чорына (чираттагы финанс елына) муниципаль эчке бурыч алулар программысы чираттагы финанс елында һәм план чорында (чираттагы финанс елында) гамәлгә ашырыла һәм (яисә) түләнгән тиешле бурыч йөкләмәләре төрләре буенча муниципаль эчке бурыч алулар исемлегеннән гыйбарәт.

2. Муниципаль эчке бурыч алулар программысы белән билгеләнә:

1) чираттагы финанс елында һәм план чорында (чираттагы финанс елында) муниципаль эчке бурыч алуларны гамәлгә ашырганда барлыкка килә торган бурыч йөкләмәләрен жирле бюджетка акча жәлеп итү құләмнәре һәм түләүнәң индикаторлары, тиешле бурыч йөкләмәләре төрләре буенча тиешле бурыч йөкләмәләре төрләре буенча жирле бюджетка акча жәлеп итү құләмнәре;

2) тиешле бурыч йөкләмәләре төрләре буенча Россия Федерациясе валютасында белдерелгән муниципаль бурыч йөкләмәләрен түләү құләмнәре.

3. Чираттагы финанс елына һәм план чорына (чираттагы финанс елына) муниципаль эчке бурыч алулар программысы чираттагы финанс елына һәм план чорына (чираттагы финанс елына) тиешле бюджет түрүндагы каарга күшымта булып тора.

4. Россия Федерациясе Бюджет кодексының 105 статьясы нигезендә муниципаль эчке бурычны үткәру муниципаль эчке бурыч алулар программында чагылыш тапмый.

Статья 25. Россия Федерациисе валютасында муниципаль гарантияләр программысы

1. Россия Федерациисе валютасындагы муниципаль гарантияләр программысы Чираттагы финанс елында һәм план чорында бирелә торган муниципаль гарантияләрнең Россия Федерациисе валютасындагы исемлегеннән гыйбарәт, тубәндәге белешмәләрне күрсәтеп:

1) гарантиянең һәр юнәлеше (максатлары), категорияләре (төркемнәре) һәм (яисә) принципалларның һәр юнәлеше (максатлары) буенча гарантияләр қуләмен күрсәтеп гарантияләү юнәлешләре (максатлары);

2) гарантияләрнең гомуми құләме;

3) гарантның принципалларга карата регресс таләбе хокуку булу (булмау);

4) гарантияләрне бирү һәм үтәүненең башка шартлары.

2. Россия Федерациисе валютасында белдерелгән йөкләмәләр буенча муниципаль гарантияләр бары тик Россия Федерациисе валютасында гына бирелә һәм үтәлә.

3. Россия Федерациисе валютасындагы муниципаль гарантияләр программысы бюджет түрүндагы тиешле каарга күшымта булып тора.

Статья 26. Муниципаль кыйммәтле көгазъләр урнаштыруның чик құләмнәре

Чираттагы финанс елына һәм план чорының һәр елына (чираттагы финанс елына) муниципаль кыйммәтле қәгазъләрнең номиналь хакы буенча ин чик күләмнәре тиешле бюджет турында каар белән билгеләнгән муниципаль эчке бурыйчның югары чикләре нигезендә жирлек Советы тарафыннан билгеләнә.

Статья 27. Муниципаль гарантияләр

1. Муниципаль гарантия принципалның бенефициар каршында килешүдән яки башка алыш-бирештән (төп йөкләмәдән) килеп чыккан акчалата йөкләмәләрен тиешенчә үтәүне тәэммин итә.

2. Муниципаль гарантия принципал йөкләмәләрен вакытыннан алда үтәүне, шул исәптән принципалга аларны вакытыннан алда үтәү йә принципал йөкләмәләрен үтәү срогы килеп чыккан вакыйгалар (шартлар) житкән очракта да, тәэммин итми.

3. Муниципаль гарантиянең язма формасы мәжбүри булып тора.

4. Муниципаль гарантия төп йөкләмә суммасы чагылдырылган валютада бирелә һәм үтәлә.

5. Муниципаль гарантия буенча Гарант принципалның гарантия суммасы чикләрендә үзенә тәэммин ителгән йөкләмәссе буенча субсидия җаваплылык tota..

6. Муниципаль гарантиядә курсәтелә:

1) Гарант исеме (тиешле гавами-хокукий белем – жирлек) һәм Гарант исеменнән гарант бирүче орган исеме;

2) бенефициар атамасы;

3) принципалның исеме;

4) тәэммин ителешенә гарантия бирелә торган йөкләмә (төп йөкләмәнен исемен, төзу датасын һәм номерын (булган очракта), төп йөкләмәнен гамәлдә булу вакытын яисә аның буенча йөкләмәләрне үтәү срогын, якларның атамаларын, төп йөкләмәнен башка мәһим шартларын курсәтеп);

5) гарантия буенча Гарант йөкләмәләре құләме һәм гарантиянең ин чик суммасы;

6) гарантия бирү нигезләре;

7) гарантия үз көченә керү датасы яки гарантия үз көченә керә торган вакыйга (шарт);

8) гарантиянең гамәлдә булу срогы;

9) гарантия үтәлеше турында бенефициар таләбен кую вакыты һәм тәртибе, гарантия очрагын билгеләү;

10) гарантияне кире алу нигезләре;

11) Гарант тарафыннан гарантия буенча йөкләмәләрне үтәү тәртибе;

12) гарантиянең тулы құләмендә яисә нинди дә булса өлешиендә, үтәлгәндә (туктатылганда) принципалның гарантия белән тәэммин ителгән йөкләмәләренен нинди дә булса өлешиендә яисә гарантиядә билгеләнгән башка очракларда гарантия суммасын киметү нигезләре;

13) гарантияне туктату нигезләре;

14) гарантның алдан язма ризалығыннан башка үзгәртелә алмый торган төп йөкләмә шартлары;

15) гарантның муниципаль гарантия буенча бенефициарга Гарант тарафыннан түләнгән акчаларны каплау турында принципалга Карата таләбе булу яисә булмау (гарантның принципалга карата регресс таләбе, регресс);

16) гарантиянең башка шартлары, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексы, гарантның норматив хокукий актлары, Гарант исеменнән гарантия бирүче орган актлары белән билгеләнгән белешмәләр.

7. Муниципаль гарантның принципалга регресс таләбе хокукын күздә тотмый торган муниципаль гарантия бары тик аның акцияләренен (өлешиленен) 100 проценты муниципаль гарантия бирә торган жирлек милкендә булган, муниципаль гарантия бирә

торган авыл жирлеге (аның өлешләре) хужалык жәмгияте йөклөмәләре буенча гына бирелергә мөмкин.

Принципалны тулысынча яисә өлешчә хосусыйлаштырган очракта, мондый муниципаль гарантия гарантның принципалга карата регресс таләбе хокуку белән бирелгән дип санала һәм принципалның Россия Федерациясе Бюджет кодексының 115 статьясы һәм Россия Федерациясе Граждан законнарының таләпләренә туры килә торган жирле администрация актлары белән билгеләнгән срокта бири, принципалның гарантиянең тулы күләмдә яисә нинди дә булса өлешендә үтәлүенә бәйле рәвештә барлыкка килә торган принципалга карата регресс таләбен канәгатьләндөру буенча йөклөмәләрен үтәүне тәэммин итү принципалның бурычы барлыкка килә. Курсәтелгән тәэммин итүне биргәнче муниципаль гарантияне үтәү рәхсәт итлеми.

8. Муниципаль гарантиянең үз көченә керүе гарантиядә курсәтелгән билгеле бер вакыйга (шартлар) башлану белән билгеләнә.

9. Гарант бенефициарның алдан язма ризалыгыннан башка муниципаль гарантия шартларын үзгәртергә хокуклы түгел.

10. Бенефициарга муниципаль гарантка карата таләпләр, курсәтелгән хокукларны, яңа хужага (сатып алучыга) облигацияләргә хокуклар күчүгә бәйле рәвештә, Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән тәртиптә кыйммәтле кәгазыләр турындагы таләпләрне тапшырудан (күчүдән), принципалның (эмитентның) йөклөмәләрен үтәудән тыш, гарантның алдан язма ризалыгыннан башка тапшырыла алмый.

11. Муниципаль гарантия гарантиядә курсәтелгән очракларда һәм нигезләр буенча (шул исәптән әлеге статьяның 6 пункттындагы 14 пунктчасында курсәтелгән гарантның язмача ризалыгыннан башка үзгәргән очракта), шулай ук әлеге статьяның 7 пунктында һәм Россия Федерациясе Бюджет кодексының 115 статьясындагы 5 пунктында билгеләнгән бурычны принципал тарафыннан үтәмәгендә Гарант тарафыннан соратып алына.

12. Бенефициар таләбе (гарантияне үтәү турында бенефициар таләбе) гарантка гарантиядә билгеләнгән очракта гына (гарантия очрагы килеп туган очракта) бирелергә мөмкин. Гарантияне үтәү турында бенефициар таләбе гарантиядә курсәтелгән документларны күшүп, гарантиядә билгеләнгән тәртиптә гарантка язмача тапшырылырга тиеш.

13. Бенефициар муниципаль гарантия биру турында шартнамәдә һәм Шартнамәдә билгеләнгән сробыннан алда гарантия үтәлеше турында таләпләрне, шул исәптән принципалның гарантия белән тәэммин ителгән йөклөмәләрен үтәү сробы килеп чыккан вакыйгалар (шартлар) вакытында да, курсәтергә хокуклы түгел.

14. Гарант бенефициар таләпләрен үтәү турында принципалга хәбәр итәргә һәм принципалга таләпнен күчermесен тапшырырга тиеш.

15. Гарант муниципаль гарантиядә билгеләнгән срокта гарантияне үтәү турында бенефициар таләпләрен, курсәтелгән таләpkә күшымта итеп куелган документларның нигезлелек һәм гарантия шартларына һәм аңа күшүп бирелгән документларның туры килү-килмәве предметын каарга тиеш.

16. Гарантияне үтәү турында бенефициар таләбе һәм аңа күшүп бирелгән документлар нигезсез һәм (яисә) гарантия шартларына туры килми дип таныла һәм гарант бенефициарга тубәндәге очракларда аның таләпләрен канәгатьләндөрүдән баш тарта:

1) гарантка гарантия бирелгән (гарантиянең гамәлдә булу сробы) сробы тәмамланғаннан соң таләп һәм (яисә) аңа күшүп бирелгән документлар гарантка тапшырыла);

2) таләп һәм (яисә) аңа күшүп бирелгән документлар гарантка гарантиядә билгеләнгән тәртипне бозып курсәтелгән;

3) таләп һәм (яки) аңа күшүп бирелгән документлар гарантия шартларына туры килми;

4) бенефициар принципалның принципал һәм (яки) өченче затлар тарафыннан тәкъдим ителгән принципал йөклөмәләрен тиешенчә үтәудән баш тартты;

5) әлеге статьяның 7 пункттында һәм Россия Федерациясе Бюджет кодексының 115 статьясындағы 6 пункттында билгеләнгән очракларда;

6) гарантиядә билгеләнгән башка очракларда.

17. Муниципаль гарантия шартларына туры килми дип танылган очракта, гарант бенефициарның гарантияне һәм (яисә) аңа күшүп бирелгән документларны үтәу турындағы таләбен канәтгатьләндерүдән баш тарту турында бенефициарга хәбәр итәргә тиеш.

18. Гарант бенефициар таләбенә каршы чыгарга хокуклы, алар принципал тәкъдим итә ала. Гарант, принципал алардан баш тарткан яки үз бурычын таныган очракта да, әлеге каршылықтарга хокуқын югалтмый.

19. Гарантия үтәлеше турында бенефициар таләбе һәм аңа күшүп бирелгән документлар муниципаль гарантиянең нигезле һәм тиешле шартларына туры килә дип танылган очракта, гарант гарантия белән билгеләнгән вакытта гарантия буенча йөкләмәне үтәргә тиеш.

20. Муниципаль гарантиядә каралган гарантның бенефициар алдындағы бурычы принципалның гарантия белән тәэммин ителгән срокы чыккан йөкләмәләре күләмендә, әмма гарантия суммасыннан да артмаган күләмдә акча түләү белән чикләнә.

21. Муниципаль гарантия буенча бенефициар каршында Гарант йөкләмәсе туктатыла:

1) Гарант тарафыннан бенефициарга гарантиядә билгеләнгән күләмдә акча түләү белән;

2) гарантия бирелгән билгеле бер вакыт үткәннән соң (гарантия гамәлдә булу срокы);

3) принципал һәм (яисә) өченче затлар тарафыннан гарантия белән тәэммин ителгән принципал йөкләмәләрен үтәу йә принципалның курсәтелгән йөкләмәләрен башка нигезләр буенча (бенефициар тарафыннан гарантка һәм (яисә) гарантияне үтәу турындағы гарантка карата таләпләр булуға карамастан) туктатылган очракта);

4) бенефициарның гарантка кире кайтару һәм (яисә) бенефициарның гарантия буенча йөкләмәләрен гаранттан азат итү турында язма гаризасын гарантия буенча үз хокукларыннан баш тарту нәтижәсендә, принципал тарафыннан гарантия буенча бенефициарлар фактта булмаганда һәм киләчәктә алар барлыкка килү өчен нигезләр булмаганда, Россия Федерациясе Бюджет кодексының 115 статьясында каралган гарантияне гарантка кире кайтару нәтижәсендә, бенефициарның гарантия буенча үз хокукларыннан һәм (яисә) бенефициарның гарантия буенча үз йөкләмәләреннән гарантия буенча;

5) әгәр гарантия бирелгән принципал йөкләмәсе билгеләнгән срокта барлыкка килмәсә;

6) бенефициар гарантка һәм (яки) судка гарантны үтәу турындағы гарантка таләп куйғаннан соң тәп йөкләмәне (шул исәптән бенефициар принципалын һәм (яисә) бенефициарны юкка чыгару белән бәйле рәвештә) туктату яисә аны гамәлдә булмаган килешү дип тану белән;

7) бенефициарның башка затка бүтән затка күчүе яисә бенефициарга караган башка нигезләр буенча гарантка карата гарантиягә, хокукларга һәм (яисә) тәп йөкләмә буенча таләпләрнәң (курсәтелгән хокукларны (хокукларны һәм бурычларны) алдан язма ризалыгыннан башка гарантка карата таләпләр (тапшыру (күчү) булганда, кыйммәтле кәгазыләр турында Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән тәртиптә принципалның (сатып алучыга) хокуклары күчүгә бәйле рәвештә, принципалның (эмитентның) йөкләмәләрен үтәу гарантия белән тәэммин ителгәндә;

8) принципал бүтән затка тапшырган яисә принципалга караган башка нигезләр буенча башка затка күчкән очракта, тәп бурыч буенча принципалга караган хокуклар һәм (яисә) бурычлар (бурычлар) принципалның гарантның алдан язма ризалыгыннан башка тәп йөкләмә буенча тапшырылган очракта;

9) гарантияне соратып алу нәтижәсендә, гарантиядә күрсәтелгән очракларда һәм нигезләр буенча;

10) гарантиядә билгеләнгән башка очракларда.

22. Бенефициарның Гарант йөкләмәләре туктатылганнан соң гарантияне тотып калуы бенефициарның күрсәтелгән гарантия буенча нинди дә булса хокукларын сакламый.

23. Муниципаль гарантияне туктату турында мәгълүм булган Гарант бу хакта бенефициарга һәм принципалга хәбәр итәргә тиеш.

Бенефициар һәм муниципаль гарантияне соратып алу яисә туктатуга китерә торган хәлләр килеп чыгу турында мәгълүм булган принципал бу хакта гарантка хәбәр итәргә тиеш.

24. Әгәр Гарант тарафыннан муниципаль гарантияне үтәү гарантның принципалга карата регресс таләбе хокуку барлыкка килүгә китерсә йә бенефициарның принципалга Карата таләбе хокуклары гарантка юл куелуга бәйле булса, мондый муниципаль гарантияне үтәү өчен акчалар тиешле бюджет кытлыгын финанслау чыганакларында исәпкә алына, ә мондый муниципаль гарантия буенча йөкләмәләрне үтәү бюджет кредиты бирү буларак карала.

25. Әгәр Гарант тарафыннан муниципаль гарантияне үтәү гарантның принципалга карата регресс таләбе хокуку барлыкка килүгә китермәсә йә бенефициарның принципалга Карата таләбе хокуклары гарантка юл куелуга бәйле булмаса, мондый муниципаль гарантияне үтәү өчен акчалар тиешле бюджет чыгымнарында исәпкә алына.

26. Гарант тарафыннан гарантия буенча йөкләмәләрнең тулы құләмендә яисә нинди дә булса өлешендә үтәү өчен гарант тарафыннан түләнгән акчалар регрессы тәртибендә Гарант тарафыннан алынган акчалар яисә гарантка бенефициарның принципалга Карата таләбе хокукуны үтәү йөзеннән Гарант тарафыннан алына торган акчалар бюджет кредитларын кире кайтару буларак zagылдырыла.

27. Муниципаль гарантияләр белән тәэммин ителгән кредитлар һәм кредитлар максатчан булырга тиеш.

28. Муниципаль гарантия белән тәэммин ителгән кредит (займ) акчаларыннан максатсыз файдалану факты ачыкланган очракта, муниципаль гарантия бирү турында килешүдә билгеләнгән йөкләмәләрне үтәмәгән яки тиешенчә үтәмәгән очракта, принципал һәм бенефициар Россия Федерациясе законнарында, муниципаль гарантия бирү турындагы килешүдә билгеләнгән жаваплылык tota.

29. Бенефициарлар буенча билгесез затлар даирәсе булган йөкләмәләрне тәэммин итүгә бирелә торган муниципаль гарантия үзенчәлекләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы белән билгеләнә.

30. Муниципаль кыйммәтле кәгазьләр эмиссиясе нәтижәсендә барлыкка килгән йөкләмәләр буенча муниципаль гарантияләрне бирү һәм үтәү үзенчәлекләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы белән билгеләнә.

31. Муниципаль гарантияләрне бирү тәртибе һәм шартлары Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның нигезендә кабул ителгән әлеге карар белән билгеләнә.

Статья 28. Муниципаль кыйммәтле кәгазьләр.

1. Муниципаль кыйммәтле кәгазьләр дип Жирлек исеменнән чыгарылган кыйммәтле кәгазьләр таныла.

2. Муниципаль кыйммәтле кәгазьләр эмитенты булып жирле администрация тора, ул жирлек уставы белән муниципаль бурыйч алуларны гамәлгә ашыру хокукуна ия.

5. Жирлек тарафыннан чыгарылыша мөмкин булган муниципаль кыйммәтле кәгазьләр төрләре һәм аларның эмиссиясе һәм мөрәҗәгать иту тәртибе һәм шартлары Россия Федерациясе Бюджет кодексы белән билгеләнә.

Статья 29 Бюджетара трансферлар

Бюджетара трансферлар РФ Бюджет кодексы белән билгеләнгән рәвешләрдә һәм тәртиптә бирелә.

Статья 30. Жирлек бюджетыннан Татарстан Республикасы бюджетына субсидияләр

1. Жирлек бюджетыннан Татарстан Республикасы бюджетына субсидияләр Татарстан Республикасы Бюджет кодексының 44.10 статьясында билгеләнгән тәртиптә бирелә.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән бюджетара субсидияләр Татарстан Республикасы бюджеты турында Татарстан Республикасы Законы нигезендә жирлек бюджетында карала.

Статья 31 . Жирлек алдында акчалата йөкләмәләр

1. Жирлек алдындағы акчалата бурычлар буенча бурыч-бурычлы кеше билгеләнгән датага жирлек алдындағы акчалата йөкләмәләргә туры китереп түләргә тиешле акчалар суммасы.

2. Жирлек алдында акчалата йөкләмәләр буенча таләпләр жирлекнең финанс активларын формалаштыра.

3. Жирлек алдында акчалата йөкләмәләр буенча бурычларны исәптән төшеру һәм торғызу қагыйдәләре (нигезләре, шартлары һәм тәртибе), Россия Федерациясе Бюджет кодексында каралган очраклардан тыш, жирлекнең Финанс-бюджет палатасы тарафыннан билгеләнә.

4. Жирлек алдында акчалата йөкләмәләрне (акчалата йөкләмәләр буенча бурычларны) һәм мондый йөкләмәләрне үтәүне тәэммин итә торган алыш-бирешләрне исәпкә алу, шулай ук күрсәтелгән йөкләмәләр һәм алыш-бирешләр буенча таләпләрнең хокукларын гамәлгә ашыру Россия Федерациясе Бюджет кодексының 93 статьясындагы 4 пунктында күрсәтелгән тиешле орган яисә Россия Федерациясе Бюджет кодексының 93 статьясындагы 5 пунктында күрсәтелгән вәкаләтле зат тарафыннан гамәлгә ашырыла..

5. Килешүдә башкача билгеләнмәгән очракта, жирлек алдындағы акчалата йөкләмәләр тиешле сумманы жирлек бюджетының бердәм счетына күчеру датасыннан башлап үтәлгән дип санала.

II бүлек. БЮДЖЕТ ПРОЕКТЫН ТӨЗҮ

Статья 32. Жирлек бюджеты проектын төзү тәртибе һәм сроклары

1. Бюджет проекты чыгым йөкләмәләрен финанс белән тәэммин итү максатларында социаль-икътисадый үсеш фаразлары нигезендә төzelә.

Бюджет проектын төзү, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның таләпләрен үтәгән әлеге Нигезләмә нигезендә, жирлек башкарма комитеты тарафыннан билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда гамәлгә ашырыла.

2. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проектын төзү түбәндәгеләргә нигезләнә:

- Россия Федерациясендә бюджет сәясәтен (бюджет сәясәтенә таләпләр) билгели торган Россия Федерациясе Президентының Россия Федерациясе Федераль Собраниесенә юлламасы нигезләмәләре турында;

- жирлекнең социаль-икътисадый үсеше фаразы турында;;

- жирлекнең бюджет сәясәтенен төп юнәлешләре һәм салым сәясәтенен төп юнәлешләре турында;

- муниципаль программаларда (муниципаль программалар проектларында, күрсәтелгән программаларга үзгәрешләр проектларында).

3. Бюджет проектын төзү өчен түбәндәгө мәгълүматлар кирәк:

- Россия Федерациясенең Салымнар һәм жыемнар түрындагы законнары, салымнар һәм жыемнар түрындагы Татарстан Республикасы законнары, салымнар һәм жыемнар түрындагы Татарстан Республикасы законнары, салымнар һәм жыемнар түрында жирлек Советының норматив-хокукий актлары проектын эшли башлаганнан бирле гамәлдә булып килә торган;

- федераль, региональ, жирле салымнардан һәм жыемнардан, махсус салым режимнарында каралган салымнардан жирлек бюджетына күчерүләр нормативлары түрында;

- Россия Федерациисе бюджет системасының башка дәрәҗәләре бюджетларыннан бирелә торган түләүләрнең өстәмә нормативлары буенча кире кайтарылмый торган керемнәр һәм (яисә) салым керемнәренең фаразланган күләмнәре;

- Россия Федерациисе бюджет системасының башка дәрәҗәләреннән тапшырыла торган чыгымнар төрлөре һәм күләмнәре түрында.

хезмәт курсатыгы норматив чыгымнар.

Статья 33. Жирлекнең социаль-икътисади үсеше фаразы

1. Жирлекнең социаль-икътисади үсеше фаразы кимендә өч елга эшләнә..

2. Жирлекнең социаль-икътисади үсеше фаразы Башкарма комитет тарафыннан жирлек Советына бюджет проектын керту түрында карап кабул итү белән бер үк вакытта хуплана.

3. Жирлек бюджеты проектын төзү һәм карау барышында жирлекнең социаль-икътисади үсеше фаразын үзгәртү бюджет проектының төп характеристикаларын үзгәртүгә китерә.

Статья 34. Бюджет керемнәрен фаразлау

1. Бюджет керемнәре жирлекнең социаль-икътисади үсешен фаразлау нигезендә, жирлек бюджеты түрындагы карап проектын кабул иткән көнне жирлек Советына салымнар һәм жыемнар түрындагы законнар, Россия Федерациисе Бюджет законнары, Татарстан Республикасы законнары һәм жирлек Советының муниципаль хокукий актлары нигезендә фаразлана, ул жирлек бюджетының салым булмаган керемнәрен билгели.

2. Жирле салымнар түрындагы карапларга үзгәрешләр керту түрында жирлек Советы караплары, бюджет хокук мәнәсәбәтләрен җайга салучы, чираттагы финанс елында һәм план чорында үз көченә керә торган жирле бюджетларның керемнәрен үзгәртүгә китерә торган караплар чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты түрындагы карап проектын жирлек Советына керткәнче, 10 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

3. Жирлек Советының чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты түрындагы карап проектын жирлек Советына керткәннән соң кабул ителгән салымнар һәм жыемнар түрындагы норматив-хокукий актларына үзгәрешләр кертуне күздә тоткан норматив-хокукий актлары чираттагы финанс елыннан соң килүче елның 1 гыйнварыннан да соңга калмыйча жирлек Советының курсателгән норматив-хокукий актларының үз көченә керүе түрындагы нигезләмәләрне үз эченә алырга тиеш.

Статья 35. Бюджет ассигнованиеләрен планлаштыру

1. Бюджет ассигнованиеләрен планлаштыру Нурлат муниципаль районы Финанс-бюджет палатасы тарафыннан билгеләнә торган методикага туры китереп башкарыла.

2. Бюджет ассигнованиеләрен планлаштыру гамәлдәге һәм кабул ителә торган йөкләмәләрне үтәүгә бюджет ассигнованиеләре буенча аерым гамәлгә ашырыла.

Статья 36. Муниципаль программалар

1. Жирлекнең муниципаль программалары (алга таба - муниципаль программалар) жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан раслана.

Муниципаль программаларны тормышка ашыру сроклары жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан алар билгеләгән тәртиптә билгеләнә.

Муниципаль программаларны эшләү һәм әлеге программаларны формалаштыру һәм гамәлгә ашыру турында каарлар кабул итү тәртибе жирлек Башкарма комитетының муниципаль хокукий акты белән билгеләнә.

2. Муниципаль программаларны гамәлгә ашыруны финанс белән тәэммин итүгә бюджет ассигнованиеләре күләме, программаны расланган муниципаль хокукий акт нигезендә, бюджет чыгымнарының һәр максатчан статьясы буенча бюджет турындагы каар белән раслана.

Чираттагы финанс елыннан башлап гамәлгә ашыруга тәкъдим ителә торган муниципаль программалар, шулай ук әлек расланган муниципаль программаларга үзгәрешләр жирлекнең башкарма комитеты билгеләгән срокларда расланырга тиеш.

Муниципаль программалар бюджет турындагы каарга аның үз көченә кергән көннән ике айдан да сонга калмычча туры китерелергә тиеш.

3. Һәр муниципаль программа буенча ел саен аны тормышка ашыруның нәтижәлелеген бәяләү үткәрелә. Күрсәтелгән бәяләү тәртибе һәм аның критерийлары жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан билгеләнә.

Күрсәтелгән бәяләү нәтижәләре буенча жирлек башкарма комитеты чираттагы финанс елыннан башлап расланган муниципаль программаны туктату яки үзгәртү, шул исәптән муниципаль программаны гамәлгә ашыруны финанс белән тәэммин итүгә бюджет ассигнованиеләре күләмен үзгәртү кирәклеге турында Каар кабул итәргә мөмкин.

Статья 37. Бюджет проектын төзү тәртибе һәм сроклары

Бюджет проектын төзү тәртибе һәм сроклары, Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы бюджет законнары һәм жирлек Советының муниципаль хокукий актлары белән билгеләнгән таләпләрне үтәп, жирлек башкарма комитеты тарафыннан билгеләнә.

III бүлек. БЮДЖЕТ ТУРЫНДАГЫ КАРАРНЫ КАРАУ һәм РАСЛАУ

Статья 38. Бюджетны карау һәм раслау нигезләре

1. Жирлек бюджеты турындагы каарда бюджетның төп характеристикалары булырга тиеш, аларга бюджет керемнәренең гомуми күләме, чыгымнарының гомуми күләме, жирлек дефициты (профициты), шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексында, әлеге Нигезләмәдә билгеләнгән башка күрсәткечләр керә»;

2. Жирлек бюджеты турындагы каар белән раслана:

- бюджет керемнәренең Баш администраторлары Исемлеге;

- бюджет кытлыгын финанслау чыганакларының Баш администраторлары Исемлеге;

- чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнары классификациясенең чыгымнар төрләре бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары, чыгымнар төрләре йә бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары(муниципаль программалар һәм программага карамаган юнәлешләр), төркемнәре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү,

- чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарының ведомство структурасы;

- гавами норматив йөкләмәләрне үтәүгә юнәлдерелә торган бюджет ассигнованиеләренең гомуми күләме;

- чираттагы финанс елында һәм план чорында Россия Федерациисе бюджет системасының башка бюджетларына башка бюджетлардан алына торган һәм (яисә) бирелә торган бюджетара трансфертлар күләме;

Чираттагы финанс елына һәм план чорының беренче елына бюджет расланган очракта шартлы рәвештә расланган (расланган) чыгымнарының гомуми күләме план чорының беренче елына бюджет чыгымнарының гомуми күләменнән кимендә 2,5 проценты күләмендә (максатчан билгеләнеше булган Россия Федерациисе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджеттара трансфертлар исәбенә каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча), план чорының икенче елына бюджет чыгымнарының гомуми күләменен кимендә 5 проценты күләмендә (максатчан билгеләнеше булган Россия Федерациисе бюджет системасының башка бюджетларыннан бюджеттара трансфертлар исәбенә каралган бюджет чыгымнарын исәпкә алмыйча), максатчан;

- чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет кытлыгын финанслау чыганаклары;

- чираттагы финанс елыннан һәм план чорының һәр елыннан соң килә торган елның 1 гыйнварына муниципаль эчке бурычның ин югары чиге һәм (яисә) муниципаль тышкы бурычның ин югары чиге, шул исәптән муниципаль гарантияләр буенча бурычның ин югары чиген күрсәтеп, муниципаль бурычның ин югары чиге;

- жирлек бюджетының Россия Федерациисе Бюджет кодексы һәм әлеге Нигезләмәдә билгеләнгән башка күрсәткечләре.

3. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турында карар проекты расланган бюджетның план чорының параметрларын үзгәрту һәм аларга жирлек бюджеты проектиның план чорының икенче елы параметрларын өстәү юлы белән раслана.

Жирлек бюджетының план чорының параметрларын үзгәрту жирлек Советының муниципаль хокукый акты нигезендә башкарыла.

Жирлек бюджеты чыгымнарының ведомство структурасы күрсәткечләрен үзгәрту расланган бюджет ассигнованиеләрен арттыру яисә кыскарту яисә жирлек бюджетының өстәмә максатчан статьялары һәм (яки) чыгымнар төрләре буенча бюджет ассигнованиеләрен ведомство структурасына керту юлы белән гамәлгә ашырыла.

4. Шартлы рәвештә расланган (расланган) чыгымнар астында бюджет ассигнованиеләре бюджет чыгымнары классификациясе нигезендә план чорында бүленмәгән бюджет ассигнованиеләре аңлашыла.

5. Жирлек бюджеты турындагы каарда чираттагы финанс елыннан башлап, жирлек бюджеты турындагы каарда билгеләнгән максатларга, тиешле бюджет ассигнованиеләреннән һәм (яисә) жирлек бюджеты чыгымнарының гомуми күләменнән тыш, кертелергә (бюджетта чагылыша) тәкъдим ителә торган салым булмаган керемнәрнең аерым төрләре (төрләре) буенча бюджет керемнәреннән файдалану каралырга мөмкин.

Статья 39. Бюджет проекты белән бер үк вакытта тапшырыла торган документлар һәм материаллар

Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турындагы каарар проекты белән бер үк вакытта жирлек Советына тәкъдим ителә:

- бюджет сәясәтенен үзгәртүү үчүн юнәлешләре һәм жирлек бюджеттеге салым сәясәтенен үзгәртүү үчүн юнәлешләре;

- агымдагы финанс елының узган чорында жирлекнең социаль-икътисади үсешенең якынча нәтижәләре һәм агымдагы финанс елында жирлекнең социаль-икътисади үсешенең көтөлүче нәтижәләре;

- жирлекнең социаль-икътисади үсеше фаразы;

- чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджетының төп характеристикалары (керемнәрнең гомуми күләме, чыгымнарының гомуми күләме, дефицит (дефицит) бюджеты) фаразы;

- жирлек бюджеты проектына аңлатма языу;
- чираттагы финанс елыннан һәм план чорының һәр елыннан соң килә торган елның 1 гыйнварына муниципаль эчке бурычның иң югары чиге һәм (яисә) муниципаль тышкы бурычның иң югары чиге;
- агымдагы финанс елына бюджетның көтелүче үтәлешен бәяләү;
- башка документлар һәм материаллар.

Статья 40. Жирлек Советына бюджет түрүнде карар проектын керту

1. Авыл жирлеге башкарма комитеты житәкчесе чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет түрүндагы карар проектын жирлек советына 15 ноябрьдән дә соңга калмыйча карауга кертә.

2. Авыл жирлеге бюджетты түрүнде жирлек Советы карары проекты белән план чорының расланган бюджет күрсәткечләрен төгәлләштерү һәм төзелә торган бюджетның план чорының икенче елы күрсәткечләрен раслау карала..

3. Авыл жирлеге бюджетының раслана торган план чорының параметрларын төгәлләштерүне күздә тота:

- чираттагы финанс елына һәм план чорына авыл жирлеге бюджетты түрүнде карар проектын карау предметы булып торучы төгәлләштерелгән күрсәткечләрне раслау;

- жирлек бюджеты чыгымнарының ведомство структурасының расланган күрсәткечләрен арттыруны яисә киметүне раслау йә аңа ёстәмә максатчан статьялар һәм (яисә) тиешле бюджет чыгымнары тәрләре буенча бюджет ассигнованиеләрен керту.

4. Чираттагы финанс елында һәм план чорында бюджет ассигнованиеләренең иң чик күләме жирлек Советы карарларында билгеләнгән абыл жирлеге муниципаль берәмлекенең чыгым йөкләмәләрен финанс яғыннан тәэммин итү өчен житәрлек булмаса, башкарма комитет чираттагы финанс елында һәм план чорында жирлек советының чираттагы финанс елында һәм (яисә) план чорында финанслау чыганаклары белән тәэммин ителмәгән аерым нигезләмәләренең үз көченә керү срокларын үзгәртү түрүнде жирлек Советы карарлары проектларын жирлек Советына кертә.

Статья 41. Бюджет түрүнде карар проектын карау

1. Чираттагы финанс елына жирлек бюджетты түрүндагы карар проекты кертелгәннән соң 2 эш көне эчендә жирлек Советы Рәисе аны ревизия комиссиясенә экспертиза үткәру өчен жибәрә.

Ревизия комиссиясе 10 (ун) эш көне дәвамында бюджет түрүндагы карар проекты түрүнде бәяләмә әзерли.

Ревизия комиссиясе бәяләмәсә жирлек Советы депутатлары тарафыннан бюджет түрүндагы карар проектына төзәтмәләр әзерләгәндә исәпкә алына.

2. Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет түрүндагы карар проекты, жирлекнең Ревизия комиссиясе бәяләмәсә белән, комиссиягә, шулай ук жирлек Советы депутатларына карап тикшерү өчен жибәрелә, халық алдында тыңлауларда карала.

3. Бюджет түрүндагы карар проекты буенча килешмәгән сораулар килеп туган очракта, жирлек Советы карары белән килештерү комиссиясе төзелергә мөмкин, аңа жирлек башкарма комитеты һәм жирлек советы вәкилләренең тигез саны керә.

Килештерү комиссиясе бәхәсле мәсьәләләрне карый.

Жирлек бюджеты түрүндагы карар бер укылышта кабул ителә.

4. Жирлек Советы тарафыннан кабул ителгән бюджет түрүндагы карар 2 (ике) эш көне дәвамында жирлек Советы Рәисенә кул кую өчен жибәрелә.

5. Жирлек бюджеты түрүндагы карар рәсми рәвештә халыкка житкерелергә тиеш.

Статья 42. Чираттагы финанс елына бюджет түрүнде карар кабул итү сроклары һәм чираттагы финанс елына бюджет түрүнде карар проектын кабул итү нәтижәләре

1. Бюджет түрүндагы каарп чираттагы финанс елды башланганчы жирлек Советы тарафыннан каралырга, расланган булырга тиеш.

Жирле үзидарә органнары бюджет түрүнде кабул ителгән каарарны үз вакытында карауны, раслауны, имзалауны һәм халыкка житкерүне тәэмин итү буенча үз компетенциясе чикләрендә мөмкин булган барлык чарапарны күрергә тиеш.

2. Чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет түрүнде каарп финанс елды башыннан үз көченә көрмәгән очракта, Россия Федерациясе Бюджет кодексы белән билгеләнгән кысаларда бюджет белән вакытлыча идарә итү режимы кертелә.

IV бүлек. БЮДЖЕТ ҮТӘЛЕШЕ

Статья 43. Бюджетны үтәү нигезләре

1. Бюджетның үтәлеше авыл жирлеге башкарма комитеты тарафыннан тәэмин ителә.

2. Бюджет үтәлеше бюджет язмасы нигезендә оештырыла, ул кабул ителгән бюджетка һәм касса планына туры килергә тиеш.

Бюджет касса бердәмлеке һәм чыгымнарың ведомство буйсынуы нигезендә башкарыла.

3. Жирлек бюджеты үтәлешенә касса хезмәте казначылык органнары тарафыннан башкарыла.

Статья 44. Керемнәр буенча бюджет үтәлеше

Жирлек бюджетының керемнәр буенча үтәлешен күздә тота:

- Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә жирлек бюджетына салымнар, жыемнар һәм башка керемнәрне бүлүдән көргән керемнәрне бердәм бюджет исәбенә күчерү;

- артык бүленгән суммаларны күчерү, артык түләнгән яки артык түләттерелгән суммаларны кире кайтару, шулай ук мондый кире кайтаруны вакытында башкармаган өчен процентлар суммасы һәм артык алышан суммаларга исәпләнгән процентлар;

- салымнар һәм жыемнар түрүнде Россия Федерациясе законнары нигезендә артык түләнгән яки артык алышан суммаларны исәпкә алу;

- артык бүленгән суммаларны, артык түләнгән яисә артык түләнгән салымнар, жыемнар һәм башка түләүләр суммаларын кире кайтару (зачет, төгәлләштерү) өчен кирәклө чарапарны, шулай ук мондый кире кайтаруны вакытында башкармаган өчен процентлар суммаларын һәм артык алышан суммаларга исәпләнгән процентларны Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә жирле бюджетның бердәм счетыннан күчерү.

Статья 45. Чыгымнар буенча бюджет үтәлеше

1. Жирлек бюджетының чыгымнар буенча үтәлеше бюджет законнары һәм әлеге Нигезләмә таләпләрен үтәп гамәлгә ашырыла.

2. Бюджетның чыгымнар буенча үтәлеше түбәндәгеләрне күздә тота:

- Бюджет йөкләмәләрен кабул итү;

- акчалата йөкләмәләрне раслау;

- акчалата йөкләмәләрне түләүне санкцияләү;

- акчалата йөкләмәләрнең үтәлешен раслау.

Бюджет акчаларын алучы агымдагы финанс елында аңа житкерелгән бюджет йөкләмәләре лимитлары чикләрендә бюджет йөкләмәләрен кабул итә.

Бюджет акчаларын алучы бюджет йөклөмәләрен муниципаль контрактлар, физик һәм юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр белән бүтән шартнамәләр төзү юлы белән яисә законнар, башка хокукий актлар, килешү нигезендә кабул итә.

3. Бюджет акчаларын алучы казначылык түләүләрен башкару турыйндағы күрсәтмәләргә (алга таба - күрсәтмә) туры китереп, бюджет акчалары хисабына түләү бурычын раслый.

4. Акчалата йөклөмәләрне түләүне санкцияләу рөхсәт языны (акцепт) қылу рәвешендә, бюджет законнары нигезләмәләре нигезендә акчалата йөклөмәләрне түләүне санкцияләу тәртибендә каралган документларның булуын тикшергәннән соң гамәлгә ашырыла.

Акчалата йөклөмәләрне түләү (гавами норматив йөклөмәләр буенча акчалата йөклөмәләрдән тыш) бюджет акчаларын алучыга житкерелгән бюджет йөклөмәләре лимитлары чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Гавами норматив йөклөмәләр буенча акчалата йөклөмәләрне түләү жирлек бюджеты акчаларын алучыга житкерелгән бюджет йөклөмәләре лимитлары чикләрендә гамәлгә ашырылырга мөмкин.

5. Акчалата йөклөмәләрне үтәүне раслау физик яки юридик затлар файдасына бердәм бюджеттан, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетлары файдасыннан акчаларны күчерүне раслый торган күрсәтмәләр, шулай ук бюджет акчаларын алучыларның акчалата йөклөмәләрен үтәү буенча акчалата булмаган операцияләр үткәруне раслый торган башка документларны тикшерү нигезендә гамәлгә ашырыла.

Статья 46. Бюджет кытлыгын финанслау чыганаклары буенча бюджет үтәлеше

Бюджет кытлыгын финанслау чыганаклары буенча бюджет үтәлеше бюджет кытлыгын финанслау чыганакларының Баш администраторлары, администраторлары тарафыннан бюджет язмасы нигезендә, жирлек бюджетының бердәм счетында калган акчалар белән идарә итү операцияләреннән тыш, бюджет законнары нигезләмәләре нигезендә башкарыла.

Статья 47. Жирлек бюджетын үтәгәндә жирлек бюджеты турыйндағы карап белән расланганнын тыш фактта алынган керемнәрдән файдалану

Жирлек бюджетын үтәгәндә жирлек бюджеты турыйндағы карап белән расланган керемнәрнең гомуми күләмнән чыгып фактта алынган керемнәр, агымдагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турыйндағы карапта үзгәрешләр кертмичә, муниципаль бурычларны түләүгә, шулай ук аларны үтәү өчен Россия Федерациясе Бюджет Кодексының 217 статьясындағы З пунктында каралган күләмдә бюджет ассигнованиеләре житмәгән очракта, жирлекнәң гавами норматив йөклөмәләрен үтәүгә юнәлдерелергә мөмкин.

Максатчан билгеләнеше булган физик һәм юридик затлардан, шул исәптән әлеге Нигезләмәнен 32 статьясындағы З пунктында билгеләнгән тәртиптә жирлек бюджетын үтәгәндә фактта алынган субсидияләр, субвенцияләр, максатчан билгеләнеше булган башка бюджетара трансферлар, жирлек бюджеты турыйндағы карап белән расланган керемнәрдән тыш фактта алынган акчалар, агымдагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турыйндағы карапта үзгәрешләр кертмичә, бюджет язмасына үзгәрешләр кертмичә, жирлек бюджеты чыгымнарын арттыруга жибәрелә.

Статья 48. Агымдагы финанс елы тәмамлану

1. Жирлек бюджетын үтәү буенча операцияләр 31 декабрьдә тәмамлана, Россия Федерациясе Бюджет кодексының 242 статьясындағы 2 пунктында күрсәтелгән операцияләрдән тыш.

Ағымдагы финанс елында жирлек бюджетын үтәу буенча операцияләрне тәмамлау Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм әлеге статья таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Бюджет ассигнованиеләре, бюджет йөкләмәләре лимитлары һәм ағымдагы финанс елын финанслауның иң чик күләмнәре 31 декабрьдә үз көченә керә.

Ағымдагы финанс елының соңы эш көненә кадәр, жирлек бюджеты үтәлешенә казначейлык хезмәте күрсәтүче орган, жирлек бюджетының бердәм счетында калган акчалар чикләрендә, билгеләнгән тәртиптә түләүгә санкцияләнгән Бюджет йөкләмәләрен түләргә тиеш.

3. Ағымдагы финанс елында кулланылмаган, максатчан билгеләнештәге субсидияләр, субвенцияләр һәм башка бюджетара трансфертлар рәвешендә алынган бюджетара трансфертлар алар бирелгән бюджет кеременә кире кайтарылырга тиеш.

Жирлек бюджетының бюджет акчалары баш администраторының ағымдагы финанс елнда максатчан кулланылмаган, субсидия һәм башка бюджетара трансфертлар рәвешендә алынган бюджетара трансфертларга ихтыяж булу турындагы карары нигезендә, күрсәтелгән бюджетара трансфертларның калдыкларыннан артмаган күләмдә акчалар чираттагы финанс елнда күрсәтелгән бюджетара трансфертларны бирү максатларына туры килә торган бюджет чыгымнарын финанс белән тәэммин иту өчен чираттагы финанс елнда кире кайтарылырга мөмкин.

V бүлек. БЮДЖЕТ ХИСАБЫН ТӨЗҮ, ТЫШКЫ ТИКШЕРҮ, КАРАУ һәМ РАСЛАУ

Статья 49. Бюджет исәбе һәм бюджет үтәлеше турында хисап

1. Бюджет исәбенең һәм бюджет хисаплылыгының бердәм методологиясе һәм стандартлары бюджет законнары нигезләмәләре нигезендә Россия Федерациясе Финанс министрлыгы тарафыннан билгеләнә.

2. Бюджет хисаплылыгы үз эченә ала:

- 1) бюджет үтәлеше турында хисап;
- 2) бюджет үтәлеше балансы;
- 3) эшчәнлекнең финанс нәтиҗәләре турында хисап;
- 4) акча хәрәкәте турында хисап;
- 5) аңлатма языу.

2. Жирлекнең бюджет хисаплылыгы еллык булып тора. Бюджет үтәлеше турындагы хисап квартал саен була.

Ағымдагы финанс елының беренче кварталында, ярты еллыгында һәм тугыз аенда бюджет үтәлеше турындагы хисап авыл жирлеге башкарма комитеты тарафыннан раслана һәм финанс-бюджет палатасына хисап тапшыру вакыты чыкканнан соң ун көннән дә соңга калмыйча жирлек советына һәм ревизия комиссиясенә жибәрелә.

Бюджет үтәлеше турындагы еллык хисап жирлек Советы карары белән расланырга тиеш.

Статья 50. Бюджет үтәлеше турында еллык хисапны тышкы тикшерү

1. Бюджет үтәлеше турындагы еллык хисап авыл жирлеге Советында каралганчы тышкы тикшерелергә тиеш, ул бюджет акчаларының баш администраторларының (администраторларының) бюджет хисаплылыгын тышкы тикшерүне һәм бюджет үтәлеше турында еллык хисапка бәяләмә әзерләүне үз эченә ала.

2. Бюджет үтәлеше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү, Россия Федерациясе Бюджет кодексы таләпләрен үтәп, жирлек Советының муниципаль хокукий актында билгеләнгән тәртиптә Ревизия комиссиясе тарафыннан башкарыла.

3. Авыл жирлеге башкарма комитеты, аңа бәяләмә әзәрләү өчен, агымдагы елның 1 апреленнән дә соңға калмыйча, бюджет үтәлеше турында хисап бирә. Жирлек бюджеты үтәлеше турындагы еллык хисапка бәяләмә әзәрләү бер айдан да артмаган срокта башкарлыла. Бюджет үтәлеше турындагы хисапка бәяләмә бюджет акчаларының баш администраторларының (администраторларының) еллык бюджет хисаплылығын тышкы тикшеру күрсәткечләре нигезендә әзәрләнә..

4. Бюджет үтәлеше турындагы еллык хисапка бәяләмә жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан жирлек советына һәм жирлек башкарма комитетына тапшырыла..

Статья 51. Жирлек Советына бюджет үтәлеше турында еллык хисапны тәкъдим итү, карау һәм раслау.

1. Ел саен 1 майдан да соңға калмыйча авыл жирлеге башкарма комитеты житәкчесе жирлек Советына хисап финанс елы өчен бюджет үтәлеше турында хисап тапшыра.

2. Бюджет үтәлеше турында еллык хисап белән бер үк вакытта аңа бюджет үтәлеше һәм бюджет хисаплылығын анализлау һәм (яисә) бюджет ассигнованиеләрен файдалануның башка нәтижәләре турында анлатма языу, жирлек бюджеты үтәлеше турында жирлек Советы карапы проекты, жирлек бюджетының үтәлеше турында башка бюджет хисаплылығы, жирлекнең тупланма бюджеты үтәлеше турында бюджет хисаплылығы, Россия Федерациясе бюджет законнарында каралган башка документлар тапшырыла.

3. Жирлек Советы утырышында жирлек башкарма комитеты житәкчесенең бюджет үтәлеше турындагы доклады тыңлана.

4. Фикер алышу һәм бюджет үтәлеше турындагы хисапны карау нәтижәләре буенча жирлек Советы Бюджет үтәлеше турындагы хисапны раслау һәм жирлек Советы тарафыннан тиешле карап кабул итү яки бюджет үтәлеше турындагы карапны кире кагу турында карап кабул итә.

5. Жирлек Советы тарафыннан бюджет үтәлеше турындагы карап кире кагылган очракта, ул мәгълүматларны дөрес яки тулы булмаган чагылдыру фактларын бетерү һәм бер айдан артмаган срокта кабат тапшыру өчен кире кайтарыла.

Статья 52. Бюджет үтәлеше турында карап

Бюджет үтәлеше турындагы карап белән хисап финанс елына бюджет үтәлеше турындагы хисап раслана, анда керемнәр, чыгымнар һәм дефицит (профицит) күрсәтелгән.

Хисап финанс елында жирлек бюджеты үтәлеше турындагы карапга аерым кушымталар белән күрсәткечләр раслана:

- жирлек бюджеты керемнәрен классификацияләү кодлары буенча бюджет керемнәре;
- керемнәр тәрләре кодлары, керемнәр тәрләре, дәүләт идарәсе секторы операцияләрен классификацияләү буенча бюджет керемнәре;
- расходов бюджета по ведомственной структуре расходов бюджета;
- бюджет чыгымнарының ведомство структурасы буенча чыгымнар;
- чыгымнар классификациясе бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет чыгымнарын бүлү;
- бюджет кытлыгын финанслау чыганаклары классификациясе кодлары буенча бюджет кытлыгын финанслау чыганаклары исемлеге.
- бюджет кытлыгын финанслау чыганакларына керә торган дәүләт идарәсе секторы операцияләре классификациясенең тәркемнәре, тәркемнәре, статьялары, бюджетлар кытлыкларын финанслау чыганаклары кодлары буенча бюджетны финанслау чыганаклары.

Бюджет үтәлеше тұрындағы карап белән бюджет законнары һәм бюджет үтәлеше тұрындағы карап өчен җирлек Советының муниципаль хокукий актларында билгеләнгән башка күрсәткечләр раслана.

VI бүлек. МУНИЦИПАЛЬ ФИНАНС КОНТРОЛЕ

Статья 53. Муниципаль финанс контроле

1. Муниципаль финанс контроле бюджет хокук мәнәсәбәтләрен жайга сала торған хокукий актлар, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан физик затларга бүтән түләүләр буенча гавами норматив йөкләмәләр һәм йөкләмәләр, шулай ук дәүләт (муниципаль) контрактлары, шартнамәләр (килешүләр) шартларын үтәүне тәэмин итү максатларында ғамәлгә ашырыла.

Муниципаль финанс контроле тышкы һәм эчке, башлангыч һәм алга таба бүленә.

2. Муниципаль финанс контроле тышкы һәм эчке, башлангыч һәм алга таба бүленә.

3. Эчке муниципаль финанс контроле-җирлек башкарма комитеты органнары (вазыйфаи затлары) булган муниципаль финанс контроле органнарының контроль эшчәнлеге

4. Алдан тикшеру җирлекнең җирле бюджеттын үтәу барышында бюджет бозуларны кисәту һәм булдырмая максатларында башкарыла.

5. Алга таба контроль закон чыгару, исәпкә алу һәм хисаплылық билгеләү максатларында җирлек бюджеттының үтәлеше нәтижәләре буенча башкарыла.